

UKF

Medlemsinformation 1 - nyhetsbrev jan. 2000

UKF visar sin metod att trycka
böcker på Sollentuna-mässan
9-11 februari

“Europas största evenemang
för digital kommunikation och
publicering”

Entrébiljet bifogas detta
nyhetsbrev

Hundra adelssläkter
I historisk belysning
Med anknytning till
Upplands-Bro

UKF ger ut Kjell Stenssons bok.
Vernissage på Sollentunamässan
9-11 februari

Urval av aktuella kulturaktiviteter

Onsd-fred 9-11 februari. Sollentunamässan.

UKF demonstrerar sin metod för digitala tryck i Hewlett Packards monter. Entrébiljett bifogas detta nyhetsbrev.

Onsd 15 mars kl 19.00 Villa Skoga, Kungsängen

Tegel i ett historiskt perspektiv. Olof Antell, vid Riksantikvarieämbetet, sakkunnig beträffande renoveringsobjekt. *Tema 4*

Onsd 5 april kl 19, Hembygdsgården Klint, Prästvågen 8, Bro

Flygkonstens utveckling - långvarig personlig erfarenhet som flygare Ulf Winslow, f.d chef för luftfartsinspektionen kåserar.

Föredraget föregås av UKF:s årsmöte kl 19.00

9 - 20 maj. Vandring längs Dalkarlsvågen

Minnet av dalfolkets arbetsvandringar till Stockholm manifesteras med en vandring Mora - Stockholm. Möt upp när gruppen passerar Upplands-Bro.

Sönd. 14 maj. Signhildsberg i Håtuna, kl 10

Fornsigtuna - “grand tour”. Arkeologiska undersökningar, isländska sagor, folkvisor, svenska berättelser, gammal och ny historia. Ledare Börje

“Dalkarlsvågen”
Vandra tillsammans med
dalfolket på historiska
vågar genom Upplands-
Bro

Fornsigtuna - “grand tour”
Arkeologi - sagor - folkvisor
- gammal och ny historia
Vandring i hela området
med Börje Sandén, sönd 14 maj

Kallelse till UKF:s
Årsmöte, föredrag
Onsd 5 april kl 19
Hembygdsgården Klint
Prästvågen 8, Bro

Föreningen för
Upplands-Bro
Kulturhistoriska
Forskningsinstitut

Ordförande: Curt Dahlgren. Glimmerstigen 8, 196 33 Kungsängen. 08-581 702 45
Kansli: Börje Sandén, Målarvågen 19, 197 30 Bro. 08-582 405 15 pg 27 58 94-4 bg 5418-2258
Upplys. 08-582 40515. Telesvar/fax 582 413 55. Forskarakad. Bengt Borkeby, 581 656 59
E-post ukforsk@algonet.se. Internetadress: <http://www.algonet.se/~ukforsk>

Aktuellt för UKF

Våra egna aktiviteter genomförs i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan.

Ev. ändringar och nyheter annonseras i lokalpressen och

på UKF:s www.algonet.se/~ukforsk och kommunens www.upplands-bro.se.

Kostnad vid föreläsningar vanligtvis 30:-. **Lokal:** Villa Skoga, Gamla landsvägen 4, Kungsängen centrum, nära pendeltåget, bakom Posten och Systembolaget

Lörd 5 febr. Vikingarännet.

Skridskoloppet mellan Uppsala och Stockholm går om isläget tillåter via Ryssgraven och Gröna udden. Närmare upplysningar i pressen.

Onsd-fred 9-11 februari. Sollentunamässan.

UKF demonstrerar sin metod för digitala tryck i Hewlett-Packards monter.

Tillfälle att köpa UKF:s nya bok "Hundra adelssläkter - I historisk belysning- Med anknytning till Upplands-Bro" av f.d. kommunarkivarien Kjell Stensson. 320 sid. 200:-

Onsd 15 mars kl 19.00 Villa Skoga, Kungsängen

Tegel i ett historiskt perspektiv.

Olof Antell, Riksantikvarieämbetet föreläser - Olof är byggnadsarkitekt och har varit lärare på Konsthögskolan. Han är nu sakkunnig för renoveringsobjekt vid Riksantikvarieämbetet. **Tema 4.**

Lörd 25 mars, Djursholms samskola

Stockholms läns Hembygdsförbunds årsmöte.

Onsd 5 april kl 19.30, Hembygdsgården Klint, Prästvägen 8, Bro. Årsmöte kl 19.00

Flygkonstens utveckling - långvarig personlig erfarenhet som flygare.

Ulf Winslow, f.d chef för Luftfartsinspektionen kåserar.

Föredraget föregås av **UKF:s årsmöte kl 19.00**

Onsd 12 april. kl 19 Kungsängens bibliotek. Tibble Torg

Forskarakademin.

Kjell Stensson berättar om arbetet med boken Hundra adelssläkter.

Möt författaren och hör hur nära 10 års forskning bedrivits. Även en första information om den stora Svenngårdiska samlingen.

9 - 20 maj. Vandrings längs Dalkarlsvägen

Minnet av dalfolkets arbetsvandringar till Stockholm manifesteras med en vandring Mora - Stockholm. Bro hembygdsförening och UKF planerar aktiviteter vid gruppens sista övernattnings i Bro. Möt upp när gruppen passerar Upplands-Bro. Se artikel.

Sönd. 14 maj. Signhildsberg i Håtuna, kl 10

Fornsigtuna - "grand tour". Arkeologiska undersökningar, isländska sagor, folkvisor, svenska berättelser, gammal och ny historia. *Börje Sandén* leder en vandring i området. Se artikel.

Torsd-lörd 1-3/6, Stockholm och utfärd till Rösaring

Sveriges Hembygdsförbunds riksstämma i Stockholm

Hundra adelssläkter. I historisk belysning Med anknytning till Upplands-Bro En ny hembygdsbok författad av Kjell Stensson

Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut tar gärna fasta på möjligheten att i såväl verksamhet som bokproduktion kombinera lokalhistoria med rikshistoria. Vår bygd blir intressantare om den kan kopplas till den allmänna historien. På samma sätt känner vi lättare en delaktighet i sådana historiska händelser, som på ett mer påtagligt sätt kan knytas till vårt närområde.

Den bygd vi idag kallar Upplands-Bro har på flera sätt hamnat i skottlinjen mellan olika uppfattningar och värderingar av vissa historiska händelseförlopp, vilket ibland kommit - och kommer - till uttryck i UKF:s skrifter. Med Kjell Stenssons bok har vi nu möjlighet skapa viss balans inom ett område som blivit väl ensidigt behandlat under många år. Upplands-Bro kallas ibland med rätta för "statarkommunen". Redan på 1600-talet var herrgårdarna så dominerande att det menligt påverkade övriga jordägares och arrendatorers skattebörd. I "vår första hembygdsbok" från 1820 framhölls att det inte fanns en enda självägande bonde i hela Bro härad.

Det är inte bara genom några kapitel i Ivar-Lo Johanssons statarnoveller som vår bygd figurerar. Två kyrkans män i vår bygd gjorde på 1920-talet bestående insatser för att belysa och förbättra förhållandena för våra statare. Jag tänker på läraren och kantorn Oscar Sjölander, som organiserade statarna fackligt, och kyrkoherden Robert Littmarck, som studerade tusen statarfamiljers flyttningsmönster och presenterade resultatet i skriften Mälardalens nomader.

De positiva inslag som fanns i statsystemet, bland annat i form av en inte oviktig social trygghet, har sällan kommit fram i litteraturen. För författare är det oportunt att ta fasta på missförhållanden för att därigenom göra berättelserna mer intressanta. På senare år har problematiken blivit föremål för akademiska studier. UKF lät för några år sedan ett antal doktorander presentera sina pågående forskningar i en serie föreläsningar. En av dem var Christer Ericson, som nu har disputerat på sin avhandling, som handlar om "patronen, makten och folket".

Med utgivandet av Kjell Stenssons bok hoppas vi kunna bidra med en annan bild av livet i vår bygd än den gängse. Här skildras den med utgångspunkt från adelsfamiljer som bebott och/eller ägt egendomar i Upplands-Bro. Det har inte varit svårt för Kjell att hitta hundra familjer, men någonstans skulle ju gränsen dras.

Ställ denna bok mot vår tidigare bok Kuskens pojke, där livet på en herrgård beskrivs underifrån. Vi har material för fler beskrivningar ur ett folkligt perspektiv, som vi hoppas kunna publicera i vår serie folklivsberättelser.

Författaren Kjell Stensson har varit lärare och kommunarkivarie i Upplands-Bro. Boken omfattar 320 sidor i formatet A5. Den är försedd med ett antal porträtt av kvinnor och män med särskild aktualitet för oss i Upplands-Bro. Där finns också släkternas vapensköldar.

Boken kostar 220:- och finns efter 9 februari att köpa på biblioteken i Upplands-Bro och Söders bokhandel i Bålsta. För 265:- på pg 27 58 94-4 får du den hemskickad. Du kan köpa den vid vernissagen på Sollentunamässan för introduktionspriset 200:-

UKF i Sollentuna mässhallar - OnDemand

“Europas största evenemang
för digital kommunikation och publicering”

Vår metod att framställa böcker har väckt intresse hos såväl tillverkare av laserskrivare som konstruktör av datorprogram för bokframställning. Hewlett Packard AB, som gjort vår skrivare låter UKF demonstrera metoden i sin utställningsmonter. Vi visar de 5 böcker som vi gjort på det nya sättet. Den senaste boken Kjell Stenssons bok om Adelsläkter i Upplands-Bro får sin vernissage vid detta tillfälle och du kan på mässan köpa den för 200:- .

Priset är annars 220:-.

Boken omfattar 320 sidor och har som alla våra böcker hård pärm med laminerat omslag i färg. Läs mera om boken på föregående sida.

Hewlett Packard AB (HP) bjuder alla med anknytning till UKF på entrébiljetten. Som vanligt vid datormässor vill inbjudaren veta vilka som varit där - och varför. För att snabbt komma igenom kassorna bör du i förväg ha fyllt i blanketten på entrébiljetten.

Företag - UKF

Branschtillhörighet - om inget annat passar - Förlag (19)

Intresse - Digitaltryckta lösningar (49)

Befattning - lämna ev. obesvarad

Möjlighet att påverka - ev Ingen påverkan (58)

Anställda på företaget - 1-24 (59)

Projektet Dalkarlsvägen

I förra nyhetsbrevet berättade jag om hur en grupp entusiaster från Dalarna vill återuppliva minnet av de arbetsvandringar till främmande orter som dalfolket i århundraden tvingades göra för att klara sin försörjning. Man tänker särskilt på vandringarna till Stockholm, där dalmasar och dalkullor var ett återkommande inslag i arbetslivet.

Hembygdsföreningar och kommuner längs marschvägen får här tillfälle att samlas kring lokalhistoriska händelser och berätta om dem för såväl vandrare som kommuninnevånare.

Sista övernattningen vill man förlägga till Bro, där hembygdsföreningen ställer Klint till förfogande. Kom dit och hör dem berätta om sina äventyr. Vi försöker ordna någon form av gemensam underhållning.

Några kanske vill möta vandrarna vid Grans gästgivargård eller vid Karl XIV Johans rastställe vid Draget för att sedan gå den vackra 1700-talsvägen genom Håbo häradsallmanning. Du kanske orkar fortsätta nästa dag till Kungsängen, där vi vid Tibble forna gästgivargård naturligtvis berättar historien om dalallmogens historiska dokument som banade väg för offentlighetsprincipen och frågan om representativ demokrati, som jag skrivit om flera gånger i UKF:s nyhetsbrev. Byggandet av Dalkarlsbacken, landets första statliga vägbygge byggd av Dalregementet 1665, blir en hödpunkt för våra dalska vänner. Vid Stäkets sund berättar vi hur Stockholms borgerskap försökte stoppa den demonstrerande allmogen 1743 genom att skicka dit alla tänkbara spirituosa drycker, medan Livregementet låg på andra sidan med laddade vapen; deras självsäkra agerande vid förhandlingarna på Stäkets krog ej att förglömma.

Upplands-Bros egen "Tusenårsresa"

(samma artikel som i förra nyhetsbrevet)

Assurstenen vid Bro kyrka

En del av det som hände i vår bygd för tusen år sedan har lämnat tydliga spår efter sig. Vi vet väl alla vid det här laget att vårt kommunnamn går tillbaka till tiden före alla bokliga upplysningar om vår bygd. Namnet är hugget i sten i den kända runstenen vid Bro kyrka som restes vid förra millenniumskiftet. Det är inte utan orsak, när vårt Bro är det enda Bro som har fått eget postnummer!

Läs UKF:s utförliga skrifter om såväl Ortnamnet som Kommunvapnet. De finns att köpa på biblioteken för 30:-

Fornsigtuna - "grand tour"

Vårens omfattande exkursion *Rösaring - "grand tour"* - en heldag med vandring 6 km - gav tydligen mersmak. Det uttrycktes önskemål om en repris. Nu har vi som bekant många andra läckerbitar att bjuda på. Denna gång väljer vi i stället en heldagsutflykt till Fornsigtuna. Det var under åren 1984 - 88 som sex grävperioder avverkades. De var de första och enda arkeologiska undersökningar som gjorts vid herrgården Signhildsberg i Håtuna och gav en fastare bakgrund till det som tidigare sagts om den sägenomspunna platsen.

Vi gör som i våras - försöker oss på en grundlig genomlysning av alla aspekter. Flera isländska sagor berättar både utförligt och antydningssvis om platsen, de arkeologiska undersökningarna visar upp en närmast oförstörd plan av en forntida kungsgård med tingshög, stora hallbyggnader med unik grundkonstruktion, husgrundsterrasser, brygg rester från forntiden och andra husgrunder. Vi har Martin Aschaneus detaljerade beskrivning av området från 1612, innan herrgården byggdes. Det var den första byggherren Åke Rålamb, som här skrev delar av det som kallats vårt lands första encyklopedi i slutet av 1600-talet. Folkvisan om Habor och Signhild - 62 verser i en av versionerna - en detaljerad berättelse från 1200-talet och en dramatisering uppförd på Stockholms slott 1612 ger oss all anledning av dröja vid litterära och historiska aspekter på vårt undersökningsområde.

Vi gör en vandring till några forntidsgravar i den vackra omgivningen nordost om herrgården, tittar in i lertäktsgrupparna - det som idag återstår av tegelbruket - och går över det som fordom var bottnen i Fornsigtunas hamnbassäng och kommer via den mycket vackra herrgårdsmiljön till andra änden av området, där vi finner platsen för Habors källa och en "illegal?" hamnplats i skydd av Försigtunaholmen (Getholmen på dagens kartor).

Nog får vi väl kalla en sådan exkursion för "grand tour". Som du förstår torde det bli nödvändigt med både en och två kafferaster denna förhoppningsvis varma och soliga vårdag. Vid *Rösaring - grand tour* förvånades en del över att vi inte tog något betalt för en så givande dag, så denna gång får det väl bli de vanliga 30:- som vi brukar betinga oss vid föreläsningarna. Om många kommer så blir det ju en vacker slant i UKF:s kassa.

Söndagen 14 maj. Samling vid Signhildsbergs parkering kl 10.00.

Om du inte är bilburen kan vi säkert ordna skjuts med någon. Hör av dig på UKF:s telefoner.

Läs gärna boken "Fornsigtuna - en kungsgårds historia". Den finns både att köpa och låna på biblioteken.

Skriftserien Vad hände egentligen?

- Del 1 **Almarestäket - Stockholms blodbad.** Börje Sandén, Avrättningar i Bro, Läkaren och prästen berättar om år 1865, Sabbatsbrott vid Urfjäll 1895, Ådö i slutet av 1700-talet, Nyupptäckta hålvägar. m.m. 204 sidor, 1990, mjuk pärm 150:-.
- Del 2 **Skolans historia i Upplands-Bro.** Ruben Lindberg, Cykelfärd i faders spår, Soldathistoria, Ärkebiskopen Söderblom visiterar Kungsängen 1926. 256 sidor. 1992, hård pärm 180:-.
- Del 3 **Dalupproret 1743 - "Stora daldansen".** av Börje Sandén. "Nytt ljus över daldansens blodbad". "Inget uppror mot staten" (Alf Åberg, rec i SvD) illustrerad med färgteckningar av Tomasz Pydzik. 295 sidor, hård pärm 180:-, 1993.

UKF:s nya tryckförfarande.

Hundra adelssläkter - Med anknytning till Upplands-Bro av Kjell Stensson. år 2000, 320 sidor, illustrerad, 220:-

Hednagudar och hövdingadömen i det gamla Skandinavien. Av John Kraft (1999) 236 sidor, stort format, 260:-

Kuskens pojke - Berättelser från Aske. Av John Kraft. (1997) 176 s. hård pärm Pris 150:-
68 teckningar av Tomasz Pydzik.

Medlemsavgiften är 80:-

324 medlemmar betalade 1999 in 25920:-, ett värdefullt bidrag till vår verksamhet.

Vi hoppas att du vill fortsätta att stödja UKF med 80:-
Berätta gärna för andra vad vi gör i UKF, så kanske medlemsantalet ökar än mer.

Det bifogade inbetalningskortet skiljer sig från tidigare år på så vis att du måste själv ylla i ditt namn.

Böcker levereras per post mot insättandet av summan + porto på UKF:s pg 27 58 94-4
1-2 böcker 45:-
3 - och fler, 60:-

Finns att köpa på biblioteken i Upplands-Bro och i Söders bokhandel, Bålsta.

Vår småskriftserie finns att köpa på biblioteken Skrifterna kostar 30:-

Nr 1 Ortnamnet Upplands-Bro. En studie av Curt H Dahlgren

- delvis ny tolkning av runtexten på Assurstenen.

Nr 2 Kommunvapnet för Upplands-Bro. Av Curt H Dahlgren

- förlagorna till kommunens logotype visar att den är en Odenfigur

Nr 3 Konsten att flyga. Tidsbild från 1909. Ur almanacka 1910.

- Luftskepp eller andra flygdon. Vad trodde professorn på Tekniska högskolan?

Nr 4 Negelstena gård. Barndomsminnen. Fotografier från 1910-talet. Negelstena är utplånat.

Upplysningar om UKF:s verksamhet

Börje Sandén, Målarvägen 19, 197 30 Bro E-post: ukforsk@algonet.se
08-582 40 515; fax 08-582 413 55 Internetadress: www.algonet.se/~ukforsk
pg 27 58 94-4

Curt Dahlgren, ordf. Glimmerstigen 8, 196 33 Kungsängen, 08-581 702 45

Thore Isaksson, Saltstigen 22, 196 33 Kungsängen, 08-584 504 66

Bengt Borkeby, Forskarakademin, Hjortonv. 109, 196 35 Kungsängen 08-581 656 59

Börje Sandén